

Új típusú tanszék-csoportti könyvtár

A JATE Bölcsészettudományi Karán az Ókortudományi és a Történelmi szakcsoportok oktatói, kutatói, a történelem, latin és régész szakos hallgatók 1978. december 7. és 1982. október 4. között egyre korlátozottabb, ugyanakkor szakaszosan új elemekkel bővülő könyvtárhasználati feltételekkel végezték munkájukat. Megértő türelmükkel bizalmat előlegeztek egy korábbi koncepció alapján, a szó szoros értelmében a szemük láttára létrehozott könyvtárnak.

Tizenegy éve kezdődött

A JATE Központi Könyvtárának Hálózati Osztályán — Kunos Miklósné dr. munkatársam közreműködésével — 1972. februárjában állítottam össze a tudományegyetem könyvtári hálózata 1980-ig terjedő távlati fejlesztési tervét. Az oktatás korszerűsítését szolgáló 1971-es, tanszék-összevonási intézkedés, az egyetemi könyvtárak hosszú távú fejlesztési irányelvei alapján, továbbá saját anyaggyűjtésre és számításonkra támaszkodva, valamennyi oktatási egységre, kollégiumra kiterjedő, fokozatosan végrehajtható könyvtár-összevonási programot dolgoztunk ki akkor. Az alapdokumentumot a teljes rendszerre érvényes működési szabályzat és költségvetési terv részletekre kiterő anyagával egészítettem ki.

A tudományegyetem vezetése, az elgondolás tanulmányozása után, a könyvtárak integrálásának távlati programját az intézmény hatodik ötéves tervébe foglalta.

E döntés után szakvéleményt nyilváníttam a Bölcsészettudományi Kar, az Állam- és Jogtudományi Kar, a Marxizmus-Leninizmus Szakcsoport könyvtár-összevonási elképzeléseiről, egyidejűleg rámutattam a Központi Könyvtárral, az osztályunkkal való széles körű együttműködés lehetőségeire. A Biológiai Szakbizottság vezetőjének felkérésére — dr. Frick Mária munkatársammal — kidolgoztuk a biológiai tanszék összehajtható könyvtárai közös szolgáltató rendszerének működésének programját, elkészítettük e könyvtár berendezési tervét.

Az általános koncepció végrehajtását megindító Állam- és Jogtudományi Kar, majd 1982 első negyedében a Marxizmus-Leninizmus Szakcsoport — az általam ajánlott, de kötelező nem tett megoldás helyett — saját elképzelés alapján egyesítette az érintett kis könyvtárakat. Utólag több alkalommal: szakvélemény nyilvánításával, szabályzat összeállításával, gyakorlati segítséggel adtunk támogatást a fenti könyvtáraknak. Szoros együttműködésre, eredeti elgondolásunk megvalósíthatóságának ellenőrzésére, új módszerek kipróbálására, azok huzamos, „üzemszerű” körülmények közötti alkalmazására azonban nem volt mód.

Megállapodás a Központi Könyvtárral

A könyvtárak összevonása során 1978. december 7. fordulópontot jelentett: A tudományos rektorhelyettes, a gazdasági főigazgató és a Bölcsészettudományi Kar dékánja jóváhagyásával, az Ókortudományi és a Történelmi szakcsoportok hat tanszékének és egy tanszéki csoportjának vezetői, valamint a Központi Könyvtár igazgatója a Központi Könyvtár Történelmi és Ókortudományi Szakkönyvtárának létrehozását határozták el.

A Szakkönyvtár új típusú képviselt a tudományegyetemen. Egyesítette magában a volt történelmi és az ókortudományi könyvtárt, egyidejűleg azt szervezettel, teljes gyűjteményével, dolgozóival a Központi Könyvtárhoz kapcsolta. Az írásba foglalt megállapodás értelmében a Központi Könyvtár vállalta az érintett olvasók korábbihoz hasonló körűbb és igényesebb könyvtári ellátását. Azonnal gondoskodott a megnövekedett feladatokkal összhangban álló létszámemelésről, a beszerzési keret szakcsoportokkal egyező összeggel történő növeléséről stb. Az összevonással járó feladatok tervezésére és végrehajtására, majd a működni kezdő Szakkönyvtár tevékenységének irányítására, új — összevont könyvtárakban távlatilag alkalmazható — módszerek, eszközök, bűtorok stb. kipróbálására osztályunk kapott megbízást.

Hasonlóan nagy, 60 000 könyvtári egységet meghaladó állományú, központi könyvtárral egyesített tudományegyetemen működő társadalomtudományi könyvtár létesítésére még nem volt hazai példa. A felelősségteljes feladat nagyságrendje, sokrétűsége miatt és az egyesítés végrehajtásának megkönnyítésére négy évre szóló, 30 lényeges, munka- és időigényes mozzanatot tartalmazó programot állítottam össze. A végrehajtás e „menetrend”-jében a fő mozzanatok egymásra épültek, egymás után következtek. A kiegészítő lépések a fő feladatokból elágazó mellékága-

kon kaptak helyet a műveleti rendet tükröző ábrán.

Feladatom lényege tehát az volt, hogy egy 30 000 és egy 20 000 kötetet jelentősen meghaladó állományú, eltérő jellegű, fejlettségi fokú, nyilvánosságú, forgalmú, leegyszerűsített szolgáltatásokat nyújtó, kielégítő katalógusokkal nem rendelkező könyvtárt úgy vonjak össze, hogy közössé fejleszthető feladatrendszerük távlatilag kellően rugalmas, bővíthető legyen.

Közelebről, az új könyvtár tényleges szakkönyvtárként lássa el feladatait: oktató és hallgató szakolvasóit juttassa kellő szakirodalomhoz, szakszolgáltatásokhoz, bővítsé minőségi tevékenységét és a szolgáltatási időtartamot. A feladatok teljesítését elvszerű, következetes gyarapító tevékenység, az állományt sokrétűen feltáró, korszerű betűrendes- és szakkatalógus segítségével. Mindehhez álljon rendelkezésre megfelelő számú és felkészültségű könyvtáros. Végül legyen a kor követelményeinek és a jövő igényeinek megfelelő könyvtári környezet a Szakkönyvtár számára.

A Szakkönyvtár — mint a Központi Könyvtár szervezeti része — mennél több munkaterületen éljen az anyaitézmény nagyzemmi háttérének adottságaival, hangolja össze tevékenységét azzal, és főként tudatosan közvetítse szolgáltatásait. Gondoskodjék egyidejűleg a helyi, hazai és külföldi, társadalomtudományi kutatást és oktatást szolgáló jelentős könyvtárak, szolgáltató intézmények állományának, kiadványainak propagálásáról és azok helyi igénybe vehetőségéről.

A középtávú könyvtár-összevonási programot a magyar felsőoktatási könyvtárak képviselői, 1980-as debreceni tanácskozásukon, általános érdeklődéssel fogadták. Megvalósítását — a hallei társegítem központi könyvtárának munkatársaival együtt — azóta is figyelemmel kísérik.

A program végrehajtásakor minden jelentős változtatást, így a két könyvtár gyarapító, katalógus-készítő, olvasószolgálati és egyéb munkaterület tevékenysége egyesítését úgy oldottam meg, hogy e lépések következményei mind az olvasókat, mind a könyvtárosokat fokozatosan terheljék. A négy év időtartamára úgy osztottam el az új mozzanatokot, hogy a Szakkönyvtár új helyen való megváltásáig valamennyi kapcsolódó munka befejeződjék.

Elgondolhatatlanul szükségesnek tartottam, hogy a Szakkönyvtár munkatársaival az egész időszak alatt folyamatosan biztosítsák a kölcsönzés és — amennyire lehetséges — a helyben olvasás feltételeit. Ennek érdekében minden nagyarányú előkészítéssel, jelentős időkiháttással járó munkát a szorgalmi időszakon kívül terveztem és a kitűzött határidők szigorú betartásával végeztem el. Az alapfeladatok folyamatos végzését a Szakkönyvtárban úgy biztosítottam, hogy az osztály munkatársaival hárítottam át ott jelentkező teljes és részfeladatokat a teljes állomány tartalmi válogatása, ritkán használt kiadványok elkülönítése, főlétesleges kiadványok kivonásának lebonyolítása, állományellenőrzés, új katalógizálási gyakorlat bevezetése, folyamatos alkalmazása, három kisebb és két nagyarányú költöztetés lebonyolítása). Kellő együttműködéssel elérjük, hogy a négy év során mindössze 1982. október 1-én kellett szüneteltetnünk a könyvtári szolgáltatásokat.

A Szakkönyvtárban folyó munka osztályunk egész egyetemre kiható tevékenységhez is szolgáltatott bőséges tapasztalatot. Példaként csupán az új, nemzetközileg elfogadott és alkalmazott katalógizálási szabvány tudományegyetemi, nagyzemmi jellegű kipróbálását és folyamatos alkalmazását említem meg, amit éppen a Szakkönyvtárban kezdtünk meg és azóta is folytatunk. Az előkészítés dr. Frick Mária érdeme, akinek munkáját folytatta, a helyi gyakorlatot kialakította, irányította és végezte: Forrás Lászlóné. Utóbbi munkatársam a szerzett tapasztalatokat és tanfolyamvezetői felkészültségét hasznosítva, Szeged felsőoktatási intézményeiben alkalmazott 24 könyvtárosnak nyolchetes tanfolyamot tartott.

A Gazdasági Igazgatóság, főként a Műszaki Osztály munkatársai állandó jelleggel méltányolták mind a tervezés, mind a kivitelezés során jelzett elgondolásaimat és teljesítették azokat (terkiálakítás, átalakíthatóság biztosítása, könyvtári célra legalkalmasabb polcrendszer beépítése, célbűtorok készítése, külső tárolóaktár kialakítása, korszerű és az igénybevételek megfelelő világítás, parkettaborítás biztosítása, festés során a legalkalmasabb anyagok megválasztása stb.).

Megnyitás megnyitó nélkül

A helyiségek kialakítása után, 1982 szeptemberében csak éppen megkezdhetjük a

költözködést, mégis úgy döntöttem, hogy az olvasókat a tanév kezdetétől megismer-tjük az új könyvtári környezettel. Ezért a tanév eleji beiratkozás a Szakkönyvtárba már az új helyiségben történt. Majd 1982. október 4-én, ünnepélyes külsőségek nélkül, de látható elégedettséggel vehették birtokba könyvtárjukat a legilletékesebbek, a két szakcsoport oktatói és hallgatói.

A Szakkönyvtár munkatársai: Czene Valéria, Szilágyi Pál (nyugdíjba vonulása után Pelsőczy Györgyi) és Almási Tibor bevonásával kezdetben reggel 8-tól 13-ig, 14-től 19 óráig, november közepétől 8-tól megszűntetés nélkül 19 óráig biztosítjuk a nyitvatartást. Látogatóink kezdetétől fogva az ügyeleti idő teljes tartama alatt kölcsönözhetnek és olvashatnak helyben.

Az oktatók valamennyi könyvtári kiadványt, a hallgatók a könyv jellegű dokumentumokat kölcsönözhetik, az olvasóteremben valamennyi megszorítás nélkül használhatják a Szakkönyvtár teljes állományát.

A könyvtárhasználat általános feltétele e könyvtárban is a beiratkozás. December 31-ig a lehetséges 300–320 olvasó közül 247 oktató és hallgató lett teljes jogú használója a Szakkönyvtárnak.

A rendelkezésre álló szakirodalom 2–10, némelykor ennél is több példány ellenére nem lehetett kielégítően eddig maradéktalanul a kölcsönzési igényeket. A jelzett korlátok ellenére jelentős volt a működés első három hónapjának kölcsönzési forgalma: 1180 látogató 2201 kiadványt kölcsönzött.

Látogatóink az olvasóteremben mind az ott elhelyezett, úgynevezett szabad polcos (önállóan használható), részben a raktárból igényelt kiadványokat vették igénybe. Az olvasóteremben levő mintegy 1500, tematikusan csoportosított, alap-, segéd- és társtudományi és általános tárgykörű (lexikon, bibliográfia stb.) könyvet, a tárgyévben érkező közel 250 folyóirattól 140 hírlapból, általános és szakfolyóirattól álló válogatást helyeztünk el a mindenkor cseré és kiegészítés feladatának egyidejű vállalásával.

A kiadványok használatának megkönnyítésére az olvasóteremben elhelyeztük az egyesítés óta beszerzett könyvek új típusú, betűrendes katalógusát, a már hozzáférhető időszak kiadványok ugyancsak betűrendes katalógusát, továbbá az átmenetileg megtartott korábbi katalógusokat. Hasonló célt szolgálnak gyakorlati jelleggel elhelyezett ábrák, jegyzetkeink, felirataink. Ugyanitt helyeztük el a már néhány alkalommal igénybe vett mikrofilmcsík, mikrofilmlap leolvasó berendezést is.

Az olvasóterem forgalma a megnyitás óta állandóan nőtt. Ezért az eredetileg rendelkezésre álló 10 férőhelyet 20-ra emeltük. A helyben olvasók száma december 31-ig 1216 volt, akik bizonyíthatóan 1857 kiadványt használtak. Az önkiszolgáló rendszer következtében a kötetforgalom ennél lényegesen nagyobb volt.

Fontos feladatunknak tekintjük a könyvtári tevékenységgel összefüggő propagandát. E tevékenység keretében csoportosan érkezőknek és egyes olvasóknak tájékoztatást adunk a Szakkönyvtár feladatrendszeréről, gyűjteményéről, szolgáltatásairól stb. Így került sor elsőéves történelem szakosok tájékoztatására, akik dr. Olajos Terézia irányításával érkeztek, és földrajz-történelem szakosok látogatására, utóbbiak patronusa A. dr. Palotás Jolán volt.

Az olvasóteremben frásos ismertetőt függesztettünk ki a Központi Könyvtárról, mint anyaitézményről. Fontosnak tartjuk, hogy a Központi Könyvtár nyújtotta lehetőségeket, szolgáltatásokat igénybe is vehessék közvetítésünkkel oktató és hallgató olvasóink. E téren még csak kezdeti és szerény eredményeink vannak. Szükségesnek tartjuk továbbá, hogy közvetítsük a helyi, bel- és külföldi társadalomtudományi kiadványokkal rendelkező, illetve ilyen szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak, intézmények kiadványait, szolgáltatásait. Kezdeményező lépésemre elsőként a budapesti Szabó Ervin Könyvtár már kedvezően nyilatkozott.

Tervezzük, hogy az olvasóteremben rendszeresen tájékoztatjuk olvasóinkat az újonnan érkezett kiadványokról.

Az eddigi eredmények csupán kezdetét jelentik egy újabb, legalább 6–10 évre becsülhető időszaknak, amelynek során a Szakkönyvtár munkatársai — a Központi Könyvtár széles körű támogatásával — az oktatási, kutatási, tanulmányi cénekkel teljes összhangban álló gyarapító, katalógusrendszer létrehozó és minőségi szolgáltatások folyamatos biztosítására képes tudományegyetemi modell fejlesztik a Szakkönyvtárt.

dr. Novák Ákos

Filmklub

A JATE Móra Ferenc kollégiumának szervezésében filmklub indul Újszegeden, a Csongrád megyei Tanács Oktatási és Továbbképzési Intézetében (Középfasor 1–3.), február 28-tól. A május 9-ig tartó sorozat előadásai hétfői napokon 20 órakor kezdődnek.

Az érdeklődők Roman Polanski, Akira Kurosava, Bay Okan, Werner Herzog, Carlos Saura és Nyikita Mihalkov filmjeit láthatják a filmklub bemutatóin.

A bérletek a Móra kollégium 11-es, 16-os és 24-es szobájában vásárolhatók meg.

Doktoravatás

Február 12-én a Vörös Csillag Filmszínházban gyógyszerész- és gyógyszerészdoktor avató rendkívüli ülést tartott a SZOTE Egyetemi Tanácsa, dr. Petri Gábor rektor elnöklétével. A tanácsülésen 78 gyógyszerész-jelöltet gyógyszerészé avattak, 10 gyógyszerész pedig a gyógyszerész doktori címet kapta meg.

Ugyanezen a napon került sor a JATE doktoravató ünnepségére is, a központi épület aulájában. Az Egyetemi Tanács doktoravató rendkívüli ülésén, dr. Kristó Gyula rektor elnöklétével, 37 bölcsész kapta meg a doktori címet, és 86 joghallgatót avattak jogásszá.

JATE-bál

A József Attila Tudományegyetem hagyományos bálját idén március 19-én 19 órakor rendez meg, a Tisza Szálló összes termében.

A belépőjegyek ára: 60 Ft. Igénylés szerint vacsorát biztosítunk (120) Ft. Jegyek árusítása és előzetes asztalfoglalás a JATE Szakszervezeti Bizottságán (Dugonics tér 12.) február 20-tól.

Új rovat!

Kérdőjelek címmel szerkesztőségünk új rovatát indít!

Ha olyan kérdésed van, amire választ keresel, segítünk a kutatásban. Csak annyi a dolgod: juttasd el hozzánk a kérdést levélben (névvel vagy anélkül) — címünk: 6721 Dugonics tér 12. — telefonon — a 12-119-es számon — vagy élőszóban a szerkesztőségben. Esetleg szegzed a kérdést az utcán fülön csipet munkatársunknak.

Elképzelhető, hogy a válaszadó(k) személyére is van tipped — őt (öket) is nevezd meg!

Ha segítségünket igénybe veszed, bárkitől bármit megtudhatsz — utánajárás nélkül. Ne, tessék, kérdezz!

Etikaoktatók tanácskozása

Január 24–25-én a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola dísztermében Az erkölcs kérdései a szocializmus építésének jelenlegi szakaszában címmel kétnapos konferenciát rendeztek. A megnyitón dr. Szendrei János főiskolai főigazgató köszöntötte a mintegy 90 résztvevőt, külön kiemelve a külföldi testvérintézmények szakembereit, valamint Szabó Imrét, az MSZMP KB munkatársát, dr. Koncz Jánost, a megyei pártbizottság titkárát és Vass Lászlót, a városi pártbizottság munkatársát. Az erkölcs dilemmái a szocializmus építésének jelenlegi szakaszában címmel dr. Pálfi Tamás, a filozófiatudományok doktora, tanszékvezető egyetemi tanár tartotta az első előadást. A kétnapos programban ezután három nagy témát beszéltek meg a tudományos konferencia résztvevői.

Őt felkért előadó szolt a gazdaság-politika-ja és az erkölcs viszonyáról. Négy korreferátum hangzott el a tudományvallás-művészet és az erkölcs viszonyáról, végül szintén négy hozzászólás a foglalkozásti erkölcs és a szociális kérdésekről.